

מדינת ישראל

משרד החינוך

בגרות לבתי ספר על יסודיים

קיץ תש"ף 2020

מספר שאלון 562830

בחינת בגרות בתקשורת - "עיתונות כתובה ומשודרת" – 2 יחידות לימוד

1. **משך הבחינה** : שעתיים ורבע (135 דקות) בנוסף חצי שעה זמן קריאת האנסיין- קטע לא מוכר.
2. **מבנה הבחינה ומפתח הערכה** : בשאלון זה ארבעה פרקים :
פרק ראשון – אנסיין – קטע לא מוכר תקשורת ודמוקרטיה
ענה על **שתיים** (2) מתוך **ארבע** (4) השאלות (1-4). 16 נקודות לשאלה, סה"כ 32 נקודות לפרק.
פרק שני- ענה על שתיים (2) מתוך **ארבע** (4) השאלות (5-8) . 16 נקודות לשאלה, סה"כ 32 נקודות לפרק.
פרק שלישי- ענה על שאלה אחת מתוך **שתיים** מהשאלות (9-10) . 16 נקודות לשאלה.
פרק רביעי -שאלות ידע קצרות. ענה על **ארבע** (4) שאלות מתוך השאלות (11-18).
5 נקודות לשאלה, סה"כ 20 נקודות לפרק.

חומר עזר מותר בשימוש : אין.

הוראות מיוחדות : אין

המבחן כתוב בלשון זכר אך הוא מיועד לבנות ולבנים כאחד

כתוב במחברת הבחינה בלבד, כל מה שברצונך לכתוב בטיוטה (ראשי פרקים וכדומה).

רשמו "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה.
רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

חלק ראשון – תקשורת ודמוקרטיה - אנסיין - קטע צפייה
ענו על שתיים מתוך ארבע השאלות (תקשורת ודמוקרטיה). 16 נקודות לשאלה, סה"כ 32
נקודות לפרק.

הנחיות למורה:

צפו בקטע הצפייה (עד דקה 15: 5), ולאחריו קראו את השאלות.

<https://www.youtube.com/watch?v=KthoRDStWio>

לאחר הקריאה יוקרן הקטע בשנית.

רקע לסרטון: סדרת הדוקו-ריאליטי "מחוז ירושלים" ששודרה בתאגיד השידור כאן 11, הציגה מבצע מוצלח של המשטרה בו נתפס "על חס" נשק בביתו של תושב עיסאווייה, אך בדיעבד הסתבר כי הנשק הושתל לצורך הצילומים ללא ידיעת דיירי הבית.

1. לשון הרע והוצאת דיבה

בקטע הצפייה מצוטט תושב הבית בו הושתל הנשק, שאומר: "אנשים מתחילים להסתכל עלינו בעין עקומה עכשיו. איך יכול להיות ערבי פלסטיני... מצאו אצלו נשק צה"לי ולא עצרו אותו הוא לא זומן לחקירה".

א. הסבירו מהו חוק איסור לשון הרע ומהן מטרותיו? **ציינו כיצד** נפגע שמם הטוב של תושבי הבית בו נמצא הנשק? (10 נק')

ב. באילו טיעונים יכול עיתונאי להשתמש כדי להתגונן מפני תביעת דיבה? (6 נק')

2. מועצת העיתונות ואתיקה עיתונאית

א. הסבירו מהי אתיקה עיתונאית ומה ההבדל בינה לבין חוקים המגבילים את חופש הביטוי? בתשובתכם הביאו דוגמא מהקטע, המוכיחה כיצד **נשמרה** האתיקה העיתונאית? (8 נק')

ב. **ציינו** שתי תקנות אתיקה שעליהן עברה חברת ההפקות "קודה" בקטע שבו צפית, והסבירו באיזה אופן הדברים בוצעו? (8 נק')

3. ברווז עיתונאי

בקטע המשודר טוען המגיש גיא זוהר כי "הצגת מציאת נשק בבית שבו לא נמצא נשק היא אילוסטרציה להשתלת ראיות".

א. הסבירו מהו "ברווז עיתונאי" ומהן הסכנות שלו? (5 נק')

ב. תארו כיצד המושג "ברווז עיתונאי" בא לידי ביטוי בפרק המדובר בסדרה "מחוז ירושלים", והסבירו כיצד ניתן היה למנוע זאת? (11 נק')

4. מסגור ובולטות תקשורתית

א. **הסבירו** מהו מסגור (Framing), **וציינו** את הסיבות לכך שהתקשורת משתמשת בכלי זה?

ב. **תארו** כיצד נעשה מסגור בקטע המשודר שבסדרה "מחוז ירושלים", **וציינו** מה היתה מטרתו?

פרק שני- ענה על שתיים (2) מהשאלות 5-8 בפרק הבחירה: תקשורת ותרבות

16 נקודות לשאלה, סה"כ 32 נקודות לפרק.

שאלה 5: פוסטמודרניזם ופוליסימיות

"הסטורי של אווה" הוא עמוד אינסטגרם בדיוני ובו תיעוד חייה של הנערה אווה היימן, שנספתה בשואה. בעמוד יש אימוג'י, כותרות, האשטגים ופילטרים שמאפיינים את דרך ההצגה של סטוריז באינסטגרם.

נטע חוטר, עיתונאית: "בהתחשב בכך שסטוריז הם הדרך הרלבנטית כרגע לצריכת תוכן אצל צעירים, יש סיכוי שהולכת להיות מעורבות רגשית גדולה. טוקבק של גולשים: מה השלב הבא? "לעוף על המיליון" גרסת השואה? ומה לגבי משחק מחשב אלים או הרפתקני שבו יהודי מבקש לשרוד במחנה? איפה הגבול?"
(מעובד מתוך "מאקו", נטע חוטר ישי, "מעריב", חיים אתגר, 5/19)

א. **הסבר** מהי **פוליסימיות**. **הדגם** כיצד מושג זה יכול להצדיק את הפרשנויות השונות לעמוד האינסטגרם של אווה? (8 נק')

ב. **הסבר** שני (2) רעיונות מרכזיים של **התפיסה הפוסטמודרנית**. **הדגם** כיצד היתה מסבירה תפיסה זו את ה"סטורי של אווה" על פי פתיח השאלה. (8 נק')

שאלה 6: תרבות פופולרית ושימושים וסיפוקים

"סליחה על השאלה" קוצרת שבחים ונחשבת לתוכנית המצליחה של תאגיד השידור "כאן". כל פרק מתמקד בקבוצה שמקבצת סביבה הרבה מאוד סטריאוטיפים, כשהרעיון הוא לשים

פרק שני- ענה על שתיים (2) מהשאלות 5-8 בפרק הבחירה: ניו מדיה.

שאלה 5: אוטופיה דיסטופיה

חברת האפליקציה Tik Tok שאבה כמויות אדירות של נתוני משתמש ופרטים מזהים אישיים והעבירה אותם לשרתים בסין באופן נסתר ועל כך נתבעה. על פי כתב התביעה, סטודנטית הורידה את האפליקציה, אולם לא יצרה חשבון מעולם. כמה חודשים לאחר מכן, גילתה כי טיקטוק יצרה חשבון עבורה, ללא אישור מפורש וללא ידיעתה. בנוסף, היא הצליחה להפיק מהאפליקציה את הקובץ עם המידע עליה וגילתה כי הוא מכיל מידע ביומטרי שנאסף מסרטונים שיצרה, אך מעולם לא פרסמה, לטענתה. (עמית לגו, מעובד מתוך אתר וואלה, 5.12.19)

א. הסבר מהו חוק הגנת הפרטיות והאם Tik Tok עברה על חוק זה כאשר יצרה חשבון עבור הסטודנטית. הסבר מהי הבעייתיות של חוק זה בהקשר לרשתות חברתיות על פי הפתיח של השאלה. (8 נק')

ב. הסבר את המושגים אוטופיה ודיסטופיה. ציין איזו מציאות מצטיירת למשתמשים באפליקציית "טיק טוק", אוטופית או דיסטופית, נמק תשובתך. (8 נק')

שאלה 6: חכמת ההמונים

"מוויקיפדיה ועד קיקסטארטר, בעידן הדיגיטלי להמונים יש הרבה יותר כוח מבעבר. עובדה: את האנציקלופדיה המקוונת הפופולרית, שמהווה מקור ידע איכותי, אבל גם רלוונטי - כולנו רשאים לתפעל, לכתוב ולערוך; פלטפורמות למימון המונים מאפשרות ליוצרים, אמנים ואפילו סטארט-אפים לגייס השקעות ראשוניות בתמורה למוצרים מוגמרים; ובעידן היוטיוב והאינסטגרם אנחנו אפילו לא תלויים בשומרי סף, ולכל אחד יש פוטנציאל להיות כוכב". (מתוך אתר [ynet](https://www.ynet.co.il) 26.3.19)

א. הסבר מהי "התלכדות מדיה". הדגם כיצד היא באה לידי ביטוי בפתיח השאלה. (8 נק')

ב. הסבר מהי חכמת ההמונים בעידן הניו מדיה הדגם כיצד מושג זה בא לידי ביטוי בפתיח השאלה. (8 נק')

שאלה 7: נטיקה וסייבר בולינג

אורן יגר, מומחה לאבטחת מידע למיגור תופעות של בריונות ברשת טוען כי "הורים לא מספיק מעורבים בחיים הדיגיטליים של הילדים". חרם, נידוי חברתי ובריונות הם אתגרים משמעותיים בחיים של ילדים והורים כאחד, בעיקר בעידן הדיגיטלי. יגר פועל להתמודד עם תופעות של בריונות רשת להורים וילדים. את הנושא הוא מכיר מקרוב: "זה התחיל כשעשו על הבן שלי חרם. הוא אינו ילד יוצא דופן אלא יפה-תואר, וחכם. דווקא בכיתה שבה היית מצפה שכל ה"שונים" יתאגדו – פתחו קבוצת וואטסאפ ועשו עליו חרם - להודיע לכולם שלא מגיעים למסיבה שלו." (מעובד מ-"ynet" הגר בוחבוט, 16.07.19)

א. הסבר מהי נטיקה וציין את הקושי באכיפתה ברשתות החברתיות, הדגם תשובתך על פי פתיח השאלה. (8 נק')

ב. הסבר מהי תופעת ה"סייברבולינג" (בריונות ברשת). הדגם את אחד הביטויים של התופעה הבאים לידי ביטוי בפתיח שלפניך. (8 נק')

שאלה 8 : אלימות בתקשורת

באמצעי התקשורת העולמיים דווח כי ונדליזם קשה בבית כנסת מרכזי של הקהילה האיראנית בלוס-אנג'לס נחקר כפשע שנאה : זה היה בית לאינספור משפחות שנמלטו מאיראן בשל מעשים דומים. זו המציאות שהיהודים מתמודדים איתה. ספרי תורה זרוקים, טליתות מפוזרות, סידורים קרועים - משטרת בברלי הילס פתחה בחקירה במה שהגדירה כ"פשע שנאה", בעקבות סדרת מעשי ונדליזם שאירעו בבית הכנסת "נצח ישראל" בבוורלי הילס, אחד המרכזים הגדולים של יהודי פרס בעולם. המשטרה תגברה את הסיורים ליד בית הכנסת בשבת. עם צאת השבת הציפו את הרשת פוסטים נרעשים של יהודים תושבי האזור בו תיארו פחד ורצון להתארגן לפעולה.

(מעובד מ-ynet 12/19)

א. הסבר שתיים (2) מהתיאוריות המתארות את הקשר בין תקשורת אלימה לאלימות בחברה. הדגם את אחת (1) התיאורית על פי הפתיח של השאלה. (8 נק')

ב. הסבר מהי "תיאוריית/גישת התירבות" (השערת העולם המפחיד והאכזר) על פי החוקרים גרבנר וגרוס. הדגם כיצד תיאוריה זו באה לידי ביטוי בפתיח השאלה. (8 נק')

תקשורת ותרבות

שאלה 9 : פוסטמודרניזם ופוליסמיות

"הסטורי של אווה" הוא עמוד אינסטגרם בדיוני ובו תיעוד חייה של הנערה אווה היימן, שנספתה בשואה. בעמוד יש אימוג'י, כותרות, האשטגים ופילטרים שמאפיינים את דרך ההצגה של סטוריז באינסטגרם.

נטע חוטר, עיתונאית: "בהתחשב בכך שסטוריז הם הדרך הרלבנטית כרגע לצריכת תוכן אצל צעירים, יש סיכוי שהולכת להיות מעורבות רגשית גדולה. טוקבק של גולשים: מה השלב הבא? "לעוף על המיליון" גרסת השואה? ומה לגבי משחק מחשב אלים או הרפתקני שבו יהודי מבקש לשרוד במחנה? איפה הגבול?"
(מעובד מתוך "מאקו", נטע חוטר ישי, "מעריב", חיים אתגר, 5/19)

א. הסבר מהי פוליסמיות. הדגם כיצד מושג זה יכול להצדיק את הפרשנויות השונות לעמוד האינסטגרם של אווה? (8 נק')

ב. הסבר שני (2) רעיונות מרכזיים של התפיסה הפוסטמודרנית. הדגם כיצד היתה מסבירה תפיסה זו את ה"סטורי של אווה" על פי פתיח השאלה. (8 נק')

שאלה 10 : תרבות פופולרית ושימושים וסיפוקים

"סליחה על השאלה" קוצרת שבחים ונחשבת לתוכנית המצליחה של תאגיד השידור "כאן". כל פרק מתמקד בקבוצה שמקבצת סביבה הרבה מאוד סטריאוטיפים, כשהרעיון הוא לשים על השולחן את מה שתמיד חשבנו ואף פעם לא העזנו לשאול. בכולם נשמר הפורמט הזועק לעין בפשטותו, שתורם גם הוא לייחודיות של התוכנית: אדם או זוג יושבים באולפן ריק מול מצלמה וקוראים שאלות מכרטיסיות נייר שמונחות לצידם. התוכנית הצליחה ליצור סביבה "דיבור" על רקע עיסוק מהנה לצפייה ואפשרות לעסוק באוכלוסיות שלרוב לא זוכות לטיפול מספק על גבי המרקע. (מעובד מתוך גלובס, חן שליטא, 9.11.2018)

א. הסבר מהי **תרבות גבוהה, תרבות עממית ותרבות פופולרית**. הדגם את סוג התרבות הבא לידי ביטוי בפתיח השאלה. (8 נקודות)

ב. הסבר מהי תיאוריית השימושים והסיפוקים. ציין והדגם שניים (2) מהצרכים של התיאוריה הבאים לידי ביטוי על פי פתיח השאלה. (8 נק')

שאלה 11 : החלום אמריקאי ואסכולת פרנקפורט

ממש עוד רגע השופטים יתפסו מקום מאחורי השולחן, הצלילים יתחילו להתנגן, והדופק יעלה עם מבחני המסך של "הכוכב הבא לאירוויזיון 2019". אז מה כל כך מרגש אותנו באודישנים? חלומות שמתגשמים זה עניין ממכר, סיפורי סינדרלה האלה נוגעים בנו, משמחים ומרגשים אותנו, גם כשאנחנו זורקים בזלזול לעבר המסך "נו ועכשיו היא תספר על הילדות שלה ותבכה" – אנחנו עדיין נהנים מזה.
(מעובד מתוך מאקו 19/11/18, ורד פוליאק)

א. הסבר את המושג "**החלום האמריקאי**" וכיצד הוא בא לידי ביטוי בתכנית "הכוכב" הבא על פי פתיח השאלה. (8 נק')

ב. הסבר את עיקרי **אסכולת פרנקפורט** ואת **הביקורת** שמפנים אנשי אסכולת פרנקפורט אל "**תעשיית התרבות**" כפי שהיא באה לידי ביטוי בפתיח השאלה. (8 נק')

שאלה 12 : גלובליזציה

בלאק פריידי (יום שישי השחור) הוא כינוי ליום שישי שפותח את עונת המכירות לקראת חג המולד. חשוב להדגיש כי אין כל קשר בין בלאק פריידי לבין לישראל, אך הסרטונים שהציפו את הרשת והראו את המוני האנשים שרק מחכים לפתיחת החנויות, יצרו גם אצלנו באזז אדיר. חברות המוצרים השונים הצטיינו בפרסום וחגגו את העומסים בחנויות. גם עלינו, הישראלים, לא פסח תהליך האמריקניזציה, וכחלק מהרצון שלנו להידמות לבת בריתנו החזקה, אנו מאמצים גם חגים, וימי קניות כחלק מלוח השנה שלנו (כאילו אין לנו מספיק משלנו).
(מעובד מתוך אתר "ידיעות אחרונות" 30.11.2019)

א. הסבר את תופעת **הגלובליזציה**. וכיצד היא באה לידי ביטוי בפתיח השאלה. (8 נק')

ב. ציין והסבר שני (2) יתרונות ושני (2) חסרונות של תופעת **הגלובליזציה**. הדגם יתרון אחד וחסרון אחד כפי שבאים לידי ביטוי בפתיח השאלה. (8 נק')

פרק שלישי - ענה על **שאלה אחת** מתוך שתי השאלות (13-14). 16 נקודות לשאלה.

שאלה 13 :

לאחרונה נוצר תת ז'אנר, "סטנדאפ לא פוליטיקלי קורקט" - קומיקאים שמתבדחים על חשבון קבוצות מיעוט מוחלשות תוך שימוש בביטויים הומופוביים.
כתגובה נוצרה "תרבות ביטול": תגובה ציבורית ברשתות החברתיות שנועדה להסיר תמיכה ציבורית וצרכנית מאלו הפועלים באופן לא מקובל ומבייש. מדובר בחרם מקוון חוצה יבשות המשפיע ברשתות החברתיות.

גולשים הטילו חרמות על גופים ויוצרים שמשמרים תרבות פוגענית נגד נשים. התוצאה: חופש הביטוי יכול להתממש במובנו האמיתי, חופשי מחסמים לתקשורת המיינסטרים. עם זאת, תרבות הביטול עלולה להיות מסוכנת - היא מתיימרת לייצר אחידות מוסרית ומייצרת בכך תחושה של תגובה מוגזמת, לעתים לא סובלנית.
(מעובד: "כלכליסט", ויקי אוסלנדר, ניו יורק, 7/19)

יש הטוענים כי מחאה ציבורית ברשת עשויה להוביל להצלחה בשל התנאים שהרשת מאפשרת. כך מצד אחד מתאפשרת במה לקבוצות מיעוט להביע את מחאתם, אך מצד שני במה זו, בשל מאפייניה, עלולה להוביל לסתימת פיות ואף להסתה כלפי קבוצות או מגזרים.

הבע את עמדתך בעניין זה תוך שימוש **בשני** (2) מושגים/נושאים מחומר הלימוד. (16 נק')
בכתיבתך הקפד על הרכיבים האלה:
א. טענה - הצגת עמדתך בעניין בבירור
ב. הנמקה - הצגת שני נימוקים, הכוללים מושגים וידע שנלמדו בשיעורים שבעזרתם תבסס את טענתך.

שאלה 14:

לראשונה במדינת ישראל יואשם ראש ממשלה מכהן בעבירות שוחד וקבלת טובות הנאה. מרגע פתיחת החקירה בתיקים, 1000, 2000 ו-4000 של בנימין נתניהו, אמצעי התקשורת השונים מסקרים בהרחבה את המקרה, מביאים ציטוטים מתוך עדויות בחדרי החקירה והנושא אינו יורד מסדר היום. לאחרונה נודע כי ההליך המשפטי נגד ביבי יכול להתנהל בפני שלושה שופטים בבית המשפט המחוזי בירושלים או בפני שופט אחד, באחד מבתי המשפט המחוזיים, ככל הנראה, בירושלים או בתל אביב תלוי במצבו המדיני.

יש הטוענים כי סיקור המתייחס אך ורק לתיקיו של ראש הממשלה יוצר דעה שולטת בקרב הציבור העשויה להשפיע על דעת השופטים בזמן המשפט ומונעת ממנו משפט הוגן. לעומת זאת, סיקור מפורט של תיקיו השונים מאפשר לציבור הבנה של הנושא ומאפשר לו להיות שותף ולקבל את המידע הרלוונטי אליו.

הבע את עמדתך בעניין זה. **הצג** שני (2) נימוקים התומכים בעמדתך ומתבססים על **שני** (2) מושגים/נושאים מחומר הלימוד. (16 נק')
בכתיבתך הקפד על הרכיבים האלה:
א. טענה - הצגת עמדתך בעניין בבירור
ב. הנמקה - הצגת שני נימוקים, הכוללים מושגים וידע שנלמדו בשיעורים שבעזרתם תבסס את טענתך.

פרק רביעי

יש לבחור שתי (2) שאלות (15-18) מפרק "תקשורת ודמוקרטיה", ושתי (2) שאלות (19-22) מפרק "ניו מדיה",

או

שתי (2) שאלות (23-26) מפרק "תקשורת כתרבות".
5 נקודות לשאלה, סה"כ 20 נקודות לפרק.

תקשורת ודמוקרטיה

15. הסבר מהו "ספין תקשורתי".
16. בתיק חקירת ראש הממשלה, נתניהו, תיק 4000 נחקרה גם רעייתו. אמצעי התקשורת השונים פירסמו ציטוטים מחדר החקירות בו נחקרה. הסבר האם פרסומים אודות הגב' נתניהו הם "ענין לציבור" או "ענין ציבורי". בתשובתך הסבר את שני המושגים.
17. הסבר מהי תופעת הבעלות הצולבת ואת אחת (1) מהשלכותיה.
18. הסבר את חוק איסור לשון הרע ואת ההגנות העומדות לנתבע בגין עבירה על חוק זה.

ניו מדיה

19. הסבר מהי "הזכות לנשייה".
20. הסבר את המושג מסופיות/ניידות.
21. הסבר את המושג "ביג דאטה".
22. הסבר את המושג "האינטרנט של הדברים".

תקשורת כתרבות ענה על שתי (2) שאלות בלבד :

15. הסבר את המושג "הגמוניה".
16. הסבר את תאוריית טיפוח תפיסת העולם (העולם המפחיד והאכזר) ביחס לאלימות בתקשורת.
17. הסבר את ההבדל בין קריאה דומיננטית לקריאה מתנגדת (אופוזיציונית) על פי הול, והבא דוגמה אחת.
18. הסבר את תפיסת התקשורת כ"דג במים".